

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Α΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Ποίημα; Τι είναι αυτό;»

Συγγραφή: ΜΑΡΙΝΑ ΑΡΕΤΑΚΗ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΝΑ ΑΡΕΤΑΚΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ποίημα; Τι είναι αυτό;

Εφαρμογή σεναρίου

Μαρίνα Αρετάκη

Δημιουργία σεναρίου

Μαρίνα Αρετάκη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

5^ο Γυμνάσιο Χανίων

Χρονολογία

Από 04-12-2014 έως 18-12-2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

7 ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, βιβλιοθήκη.

Εκτός σχολείου: μουσείο, θέατρο, κινηματογράφος, γειτονιά.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Το σενάριο ήταν εισαγωγικό για την Α΄ Γυμνασίου. Έτσι, δεν απαιτούνταν προϋπάρχουσες γνώσεις από την πλευρά των μαθητών. Αν και η εφαρμογή δεν πραγματοποιήθηκε στην αρχή της σχολικής χρονιάς, το σενάριο διατήρησε τον εισαγωγικό του χαρακτήρα, καθώς οι μαθητές είχαν διδαχθεί μέχρι τη στιγμή της εφαρμογής μόνο πεζά κείμενα.

Η αίθουσα διδασκαλίας δεν διέθετε διαδραστικό πίνακα ή σύστημα προβολής, για αυτό χρησιμοποιήθηκε η βιβλιοθήκη. Το συνταγμένο σενάριο προέβλεπε μία ώρα στο εργαστήριο πληροφορικής, αλλά καθώς αυτό δεν ήταν διαθέσιμο, οι δραστηριότητες της συγκεκριμένης ώρας πραγματοποιήθηκαν στην τάξη.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Μαρίνα Αρετάκη, Ποίημα; Τι είναι αυτό;, Νεοελληνική Λογοτεχνία Α΄ Γυμνασίου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το εισαγωγικό αυτό σενάριο επιχείρησε σε έναν σχετικά μικρό αριθμό ωρών να γνωρίσει στους μαθητές τον κόσμο του ποιητικού λόγου, να τους βοηθήσει να αποβάλουν το δέος που αισθάνονται πολλές φορές μπροστά στην ποίηση και να αποκτήσουν με παιγνιώδη τρόπο δεξιότητες για την προσέγγιση των ποιημάτων που θα διδάσκονταν στο εξής. Αρκετά ποιητικά κείμενα χρησιμοποιήθηκαν σε δραστηριότητες ατομικές και ομαδικές, οι οποίες είχαν ως στόχο να βοηθήσουν τους μαθητές της Α΄ τάξης να αποκτήσουν κάποιες βασικές γνώσεις σε ουσιαστικά ζητήματα, όπως η διάκριση πεζού και ποιητικού λόγου, η σχέση ποίησης-εικόνας-

ήχου, η κατανόηση ορισμένων κανόνων που διέπουν την παραδοσιακή ποίηση και η απαγγελία.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Αφτηρία για τη δημιουργία αυτού του σεναρίου υπήρξε η ανάγκη να έρθουν οι μαθητές της Α΄ τάξης σε επαφή με τον ποιητικό λόγο πριν αρχίσουν να αναλύουν συγκεκριμένα ποιήματα και γενικότερα να προβληματιστούν σχετικά με την ποίηση. Σκοπός του σεναρίου ήταν να θέσει κάποιους βασικούς άξονες προσέγγισης ενός ποιήματος και να δημιουργήσει ένα πλαίσιο στο οποίο θα ενταχθούν οι γνώσεις σχετικά με τον ποιητικό λόγο, οι οποίες θα αποκτηθούν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

Δεν ασχοληθήκαμε με θεωρητικούς ορισμούς της ποίησης αλλά περισσότερο δώσαμε κάποια εργαλεία στους μαθητές για την κατανόηση των ποιημάτων, εργαλεία που αφορούν στον στίχο, στον ήχο, στην εικόνα κ.ά., και τα οποία τους βοήθησαν, αν όχι να οικειοποιηθούν τον ποιητικό λόγο, τουλάχιστον να μην τον αντιμετωπίζουν με φόβο. Επίσης, κεντρικό σημείο του σεναρίου αποτέλεσε η δημόσια ανάγνωση, η απαγγελία των ποιημάτων.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

—

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να αποκτήσουν μια πρώτη συστηματική επαφή με τον ποιητικό λόγο,
- να προβληματιστούν πάνω στη σχέση ποίησης και προφορικότητας, ποίησης και γραπτής απεικόνισής της,

- να αποκτήσουν βασικές εισαγωγικές γνώσεις για τη μορφή και την οργάνωση του ποιητικού λόγου (στίχος, στροφή, ομοιοκαταληξία, καλλιγράφημα, μέτρο, μεταφορά, παραδοσιακή-μοντέρνα ποίηση),
- να κατανοήσουν τη διαφορά στη μορφή ανάμεσα στα μοντέρνα και τα παραδοσιακά ποιήματα,
- να καταλάβουν ότι η απαγγελία ενός ποιήματος σχετίζεται με την κατανόηση και την ερμηνεία του.

Γραμματισμοί

Επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες μετά το τέλος της διδασκαλίας να μπορούν:

- να διακρίνουν την ποίηση από την πεζογραφία,
- να κατανοούν και να κάνουν χρήση όρων της ποίησης (στίχος, στροφή, ομοιοκαταληξία, παραδοσιακή ποίηση, μοντέρνα ποίηση, καλλιγράφημα),
- να προσδιορίζουν κάποιους από τους κανόνες με τους οποίους είναι γραμμένα τα παραδοσιακά ποιήματα (στροφή, ομοιοκαταληξία, αριθμός συλλαβών, μέτρο),
- να φτιάχνουν ομοιοκαταληξίες,
- να απαγγέλλουν ένα ποίημα και να αξιολογούν τις απαγγελίες των άλλων,
- να δημιουργούν καλλιγραφήματα.

Διδακτικές πρακτικές

Επικεντρωμένο σε ένα λογοτεχνικό είδος και όχι σε συγκεκριμένα κείμενα, το σενάριο προσπάθησε να οδηγήσει τους μαθητές σε μια επαφή με τον ποιητικό λόγο, τόσο με ατομικές εργασίες όσο και με ασκήσεις-δραστηριότητες στο πλαίσιο της ομάδας (ομάδες 2 ή 4 μαθητών). Η τάξη σε κάποια σημεία του σεναρίου εργάστηκε και ως ολομέλεια. Το σενάριο δεν χωρίζεται σε τρεις φάσεις αλλά αποτελείται από μια αλληλουχία δραστηριοτήτων.

Έγινε προσπάθεια η απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων που απαιτούνται στην προσέγγιση των ποιημάτων να γίνει με ευχάριστο και παιγνιώδη τρόπο. Έτσι,

μέσα από τις δραστηριότητες που συνόδευαν τα ποιήματα (τα οποία ήταν αρκετά διαφορετικά μεταξύ τους), οι μαθητές έκαναν τα πρώτα βήματα για την προσέγγιση της ποίησης χωρίς δέος.

Στο σενάριο, η ποίηση αντιμετωπίστηκε ως ένα φαινόμενο σύνθετο που δεν σχετίζεται μόνο με την ανάγνωση αλλά και με την ακρόαση, την απαγγελία, την εικόνα και βέβαια τα συναισθήματα. Από την πρώτη μέχρι την τελευταία ώρα εξετάσαμε σπειροειδώς τη σχέση ποιήματος, ήχου και εικόνας, τη συμπλοκή μορφής και περιεχομένου, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο *ακούμε, βλέπουμε, λέμε, αισθανόμαστε* ένα ποίημα.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Ερχόμαστε συχνά αντιμέτωποι με την αμηχανία των μαθητών της Α΄ Γυμνασίου απέναντι στον ποιητικό λόγο και στην επαναλαμβανόμενη εκ μέρους τους έκφραση της δυσκολίας να τον κατανοήσουν. Θεωρήθηκε, λοιπόν, ότι ένα εισαγωγικό σενάριο για το ποίημα και την ποίηση, που θα επιχειρήσει να “λύσει” αυτήν την αρχική αμηχανία, θα ήταν πολλαπλά χρήσιμο.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η μελέτη της ποίησης είναι αναπόσπαστο τμήμα των γνώσεων της λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σενάριο χρησιμοποιήθηκε το σύστημα προβολής της αίθουσας της βιβλιοθήκης, προκειμένου να ακούσουμε τις ηχογραφήσεις των ποιημάτων και να δούμε τα καλλιγραφήματα. Οι απαγγελίες των παιδιών ηχογραφήθηκαν έτσι ώστε να δημιουργηθεί στη συνέχεια ένα ενιαίο αρχείο με ζωγραφιές και εικόνες που έχουν επιλέξει.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΛ Α' Γυμνασίου:

Δημοτικό τραγούδι, «[Κόρη που λάμπει](#)»

Γιάννης Ρίτσος, «[Πρωινό άστρο](#)»

Κοσμάς Πολίτης, [[Τα τσερκένια](#)]

Ελένη Σαραντίτη, [[Όπως τα βλέπει κανείς...](#)]

Γλώσσα Γ' Δημοτικού:

Κωστής Παλαμάς, «[Το καλοκαίρι](#)»

Νεότερη Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία (Β' Γενικού Λυκείου-Επιλογής):

Απολιναίρ Γκυγιώμ, «[Το λαβωμένο περιστέρι](#)»

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β' Λυκείου:

Μαρία Πολυδούρη, «[Κοντά σου](#)»

Λεξικό Λογοτεχνικών όρων:

Σχηματικά ποιήματα: [Καλλιγράφημα](#) του Γ. Σεφέρη

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

100 Μύθοι του Αισώπου Έμμετρη απόδοση: Ι.Ν.Κυριαζής, 102. Αθήνα: χ.ε.ο, 2013.

Άρης Αλεξάνδρου, «[Ποιητική-2](#)». *Ποιήματα (1941-1970)*, 60. Αθήνα: Ύψιλον, 1991.

Κώστας Βάρναλης, «[Οι Μοιραίοι](#)». *Ποιητικά*, 179-180. Αθήνα: Κέδρος, 1982 [=Κέδρος, 1956].

Γεώργιος Βιζυηνός, «[Καλοκαίρι](#)». *Απαντα*. Αθήνα: Βίβλος, 1955.

Οδυσσέας Ελύτης, «[Λακωνικόν](#)». *Έξι και μία τύψεις για τον ουρανό*, 138. Αθήνα: Ίκαρος, 1961².

Οδυσσέας Ελύτης, [Τα Ρω του έρωτα](#) (επιλογή), 83, 85, 86, 88. Αθήνα: Ύψιλον, 1986³.

Οδυσσέας Ελύτης, «Μαρίνα». *Τα ρω του έρωτα*, Αθήνα: Ύψιλον, 1986³.

Οδυσσέας Ελύτης, «Παραλλαγές πάνω σε μιν αχτίδα-IV-H πορτοκαλένια». *Ηλιος ο πρώτος*, 40. Αθήνα: Ίκαρος, 1963.

Άλκη Ζέη, [Το καπλάκι της βιτρίνας](#), 10-11. Αθήνα: Κέδρος, 1987.

Γιώργος Ιωάννου, [«Η ομίχλη»](#) (απόσπασμα). Στο *Η μεταπολεμική πεζογραφία*, τ. Γ', 191-192. Αθήνα: Σοκόλης, 1989.

Κ.Π. Καβάφης, [«Για νάρθουν»](#). *Τα ποιήματα*, 128. Αθήνα: Ύψιλον, 1990.

Κώστας Καρυωτάκης, [«Τελευταίο ταξίδι»](#). Στο *Ποιήματα και πεζά*, επιμ. Γ.Π. Σαββίδης, 65. Αθήνα: Εστία, 1998.

Βιτσέντζος Κορνάρος, *Ερωτόκριτος*. Κριτική έκδοση Στ. Αλεξίου, 13-14, 15-16. Αθήνα: Ερμής, 2000⁴.

Κωστής Παλαμάς, [«Ανατολή»](#) (απόσπασμα). Στο *Ανθολογία Κωστή Παλαμά*, επιλ. Κ.Γ. Κασίνης, 307-308. Αθήνα: Πατάκης, 2004.

Ζακ Πρεβέρ, «Όμορφη εποχή», «Πρόγευμα». Στο *Ποιήματα*, μτφρ. Χατζηδημητρίου, 21, 43-45. Αθήνα: Θεωρία, 1982.

Γιώργος Σεφέρης, [«Άρνηση»](#), [«Δεκάξι χάικου, Ε'»](#). *Ποιήματα*, 13, 91. Αθήνα: Ίκαρος, 1985¹⁵.

Διονύσιος Σολωμός, [«Η Ξανθούλα»](#). Στο *Ποιήματα και πεζά*, επιμ.-εισαγ. Στ. Αλεξίου, 92. Αθήνα: Στιγμή 2007.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η ώρα

Βασικός άξονας των δραστηριοτήτων της πρώτης ώρας ήταν η σχέση της ποίησης με την προφορικότητα: προσπάθησα να κάνω τους μαθητές να εντοπίσουν κάποιες ιδιαιτερότητες του ποιητικού λόγου ακούγοντάς τον ή παρατηρώντας τη μορφή ενός ποιήματος.

Η εκκίνηση του σεναρίου βρήκε το τμήμα στη μικρή βιβλιοθήκη του σχολείου που διαθέτει σύστημα προβολής. Στην αίθουσα υπάρχουν έξι τραπεζάκια και οι

μαθητές αυθόρμητα χωρίστηκαν σε ομάδες, αφήνοντας όμως κάποιους μαθητές μόνους. Για να γίνουν λιγότερες (5) οι ομάδες, χρειάστηκε αρκετός χρόνος. Τους ζήτησα να συμπτυχθούν μόνοι τους, φροντίζοντας οι ομάδες να είναι μεικτές (αγόρια και κορίτσια, φίλοι και όχι τόσο καλοί φίλοι). Αφού πέρασε αρκετή ώρα και οι μαθητές αδυνατούσαν να κάνουν ομάδες, τους βοήθησα στον χωρισμό. Συμπερασματικά, η διαδικασία κράτησε πολύ και το αποτέλεσμα της καθυστέρησης ήταν ότι δεν μπόρεσαμε να πραγματοποιήσουμε τις προβλεπόμενες από το αρχικό σενάριο δραστηριότητες της πρώτης ώρας.

Όταν η τάξη ήταν ήρεμη, έκανα μια μικρή εισαγωγή στο σενάριο, ρωτώντας τους τι δεν είχαμε μελετήσει μέχρι τότε και κάποιος απάντησε: ποιήματα. Είναι αλήθεια, ότι από την αρχή του χρόνου είχαμε μελετήσει μόνο πεζά κείμενα. Ανήγγειλα ότι στα επόμενα μαθήματα θα ασχοληθούμε με την ποίηση και έγραψα στον πίνακα της βιβλιοθήκης τη φράση: *Ποίημα; Τι είναι αυτό;* Τους ρώτησα αν τους αρέσει ο τίτλος ή αν θα πρότειναν κάτι άλλο. Μια μαθήτρια πρότεινε: *τι σημαίνει για μας ποίηση;* Τον έγραψα κι αυτόν και σχολίασα ότι είναι μια λογική συνέχεια του πρώτου ερωτήματος και ότι οι ώρες που θα ακολουθήσουν σκοπό έχουν να κάνουν τους μαθητές να πλησιάζουν την ποίηση χωρίς φόβο, όπως επίσης και να μάθουν κάποιους όρους για να μιλούν για αυτήν.

Η πρώτη ενότητα δραστηριοτήτων σχετιζόταν με τη διάκριση *πεζό/ποίημα*, η οποία επιτεύχθηκε μέσω της ακρόασης ποιημάτων. Όπως προβλεπόταν από το σενάριο διαβάσαμε την ίδια ιστορία (έναν μύθο του Αισώπου) σε πεζή και ποιητική μορφή: «[το Κοράκι και η αλεπού](#)» που ήταν γνωστό σε όλους και μια [έμμετρη μορφή](#) του¹. Ρώτησα ποιο από τα δύο είναι ποιητικό κείμενο. Όλοι είχαν ξεχωρίσει την έμμετρη μορφή, δεν μπορούσαν όμως να διατυπώσουν τους λόγους για τους οποίους είναι ποίηση αυτό το κείμενο. Κάποιος μαθητής ανέφερε: «κυρία, ξέρω ότι είναι ποίηση αλλά δεν μπορώ να το εξηγήσω». Οι υπόλοιποι μαθητές μιλούσαν για την

¹ Βλ. το [Παράρτημα](#).

ύπαρξη ομοιοκαταληξίας και για τη δυσκολία να κατανοήσεις το κείμενο. Επίσης, ανέφεραν ως στοιχεία του ποιητικού κειμένου ότι η σύνταξη ήταν διαφορετική, δεν περιείχε διάλογο, ήταν πιο σύντομο, ο τρόπος ανάγνωσης ήταν διαφορετικός. Κάποιος πρόσθεσε το στοιχείο του χιούμορ στο συγκεκριμένο ποίημα. Σημείωσα στον πίνακα τα στοιχεία που προέκυψαν από την πρώτη αυτή συζήτηση.

Στη συνέχεια, τους μοίρασα το [Φύλλο εργασίας 1](#) και τους έδωσα οδηγίες: θα άκουγαν κείμενα είτε από εμένα είτε από ηχογραφήσεις από την ιστοσελίδα του [Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού](#) χωρίς να τους δοθεί όνομα συγγραφέα ή ποιητή, ούτε ο τίτλος του κειμένου. Τα κείμενα που θα διαβάζονταν θα ξεχώριζαν από έναν αύξοντα αριθμό. Οι ομάδες μετά από σύντομη συνεργασία θα έπρεπε να κατατάξουν τα κείμενα που θα άκουγαν σε δύο κατηγορίες που υπήρχαν πάνω στο [Φύλλο εργασίας 1](#): ποίηση και μη ποίηση. Παρουσίασα τη δραστηριότητα ως παιχνίδι: η ομάδα που θα έβρισκε τα περισσότερα θα ήταν η πιο «ποιητική».

Τα κείμενα που διαβάστηκαν ήταν και ποιητικά και πεζά, σε δημοτική, κάποια δύσκολα, κάποια όχι. Η μικρή αυτή συλλογή προερχόταν κυρίως από την ιστοσελίδα του [Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού](#), την οποία θα χρησιμοποιούσα και αργότερα στο σενάριο. Σκοπός αυτής της δραστηριότητας ήταν να προσεγγίσουν οι μαθητές την ποίηση καταρχάς ακούγοντάς την και να συνειδητοποιήσουν τη σχέση της με τον ήχο, τον ρυθμό, τη μουσικότητα.

Έτσι, ακούσαμε ηχογραφημένο το κείμενο νούμερο 1 (Κ. Καρυωτάκης: «[Τελευταίο ταξίδι](#)»), τους διάβασα τον αριθμό 2 (Γ. Σεφέρης: «[Δεκάξι χάικου, Ε΄](#)»), ακούσαμε το 3 (Κ. Καβάφης: «[Για να' ρθουν](#)»), τους διάβασα ένα απόσπασμα από το μυθιστόρημα «[Το καπλάνι της βιτρίνας](#)» της Άλκης Ζέη (απόσπασμα «Είχε σκοτεινιάσει για καλά. Η θάλασσα δεν ξεχώριζε. Αφού ο μύθος δεν τρώγεται»). Ακούσαμε το κείμενο με αριθμό 5 (Οδ. Ελύτης: «[Λακωνικόν](#)») καθώς και το κείμενο 6, Γ. Ιωάννου: απόσπασμα από το αφήγημα «[Η ομίχλη](#)» («Δεν ξέρω πια τι γίνεται με την ομίχλη ... ομίχλη χωρίς λιμάνι είναι πράγμα αταίριαστο»). Διάβασα τον αριθμό 7 (Άρης Αλεξάνδρου: «[Ποιητική -2](#)»), ακούσαμε το 8 από τον ίδιο τον ποιητή (Γ.

Σεφέρνης: «[Αρνηση](#)»), διάβασα το 9 (Ελ. Σαραντίτη: [[Όπως τα βλέπει κανείς](#)] την πρώτη παράγραφο). Τέλος ακούσαμε το κείμενο με αριθμό 10 από τον ίδιο τον ποιητή (Κ. Βάρναλης: «[Οι Μοιραίοι](#)»), διάβασα τον αριθμό 11 (Κ. Πολίτης: [[Τα τσερκένια](#)], απόσπασμα «Είδες ποτέ σου πολιτεία να σηκώνεται ψηλά ... και κάναμε παρέα με αγγέλοι.») και ολοκληρώσαμε τις αναγνώσεις με τον αριθμό 12 (Κ. Παλαμά, «[Ανατολή](#)» τις δύο πρώτες στροφές).

Μετά την ανάγνωση κάθε κειμένου, άφηνα λίγο χρόνο στις ομάδες για να συνεννοηθούν πού θα κατατάξουν αυτό που μόλις άκουσαν, κάτι που γινόταν γρήγορα και με ενθουσιασμό. Όταν ολοκληρώθηκαν οι αναγνώσεις, άρχισα να γράφω στον πίνακα τις απαντήσεις κάθε ομάδας. Οι απαντήσεις παρουσίαζαν κάποιες αποκλίσεις αλλά μόλις τελειώσαμε την καταγραφή και θα αρχίζαμε τη συζήτηση για την κατάταξη κάθε ομάδας, χτύπησε το κουδούνι. Μάζεψα τα φύλλα εργασίας της κάθε ομάδας για να τα κοιτάξω και να τους αναγγείλω την νικήτρια ομάδα την επόμενη φορά.

Δόθηκε στους μαθητές ως ατομική άσκηση η δεύτερη του [φύλλου εργασίας 1](#) που δεν προλάβαμε να την πραγματοποιήσουμε την πρώτη ώρα. Οι μαθητές έπρεπε να βρουν και να γράψουν τα ποιήματα του Ανθολογίου τους και επιπλέον να βρουν έναν στίχο ή μια στροφή που να τους αρέσει και να την απαγγείλουν στην τάξη. Η πρώτη γραπτή δραστηριότητα σκοπό είχε να εισαγάγει τους μαθητές στη σχέση ποίησης και γραπτής μορφής καθώς και να τους οδηγήσει σε μια γνωριμία με τα ποιήματα του Ανθολογίου. Η δεύτερη δραστηριότητα συνδεόταν με τις απαγγελίες που είχαμε ακούσει και προετοιμάζε για τις τελικές απαγγελίες των μαθητών στο τέλος του σεναρίου. Σκοπό είχε να κάνει τους μαθητές να ψάξουν και να βρουν έναν στίχο που να τους αρέσει και να τον απαγγείλουν δημόσια.

2^η ώρα

Το τμήμα βρισκόταν ξανά στη βιβλιοθήκη, η οποία διαθέτει σύστημα προβολής, και ήταν χωρισμένο στις ίδιες ομάδες της πρώτης ώρας. Μετά από μια σύντομη εισαγωγή ότι θα συνεχίζαμε την ενότητά μας *Ποίημα; Τι είναι αυτό;* ζήτησα από τους μαθητές

να αρχίσουμε με την απαγγελία των στίχων ή των στροφών που είχαν ετοιμάσει. Προσπαθήσαμε να εξασφαλίσουμε συνθήκες ησυχίας και στη συνέχεια, ο ένας μαθητής μετά τον άλλο έπαιρνε τον λόγο με τη σειρά, έτσι όπως ήταν καθισμένοι στις ομάδες τους: ο ποιητικός λόγος ήταν συνεχής, δεν διακόπταμε με χειροκροτήματα ή με σχόλια και δεν ανακοινωνόταν το όνομα του ποιητή ή ο τίτλος.

Οι περισσότεροι μαθητές είχαν μάθει έναν στίχο ή μία στροφή ποιήματος και απήγγειλαν το ποιητικό απόσπασμα. Κάποιοι ντρέπονταν να απαγγείλουν και κάποιοι ελάχιστοι δεν είχαν ετοιμαστεί. Οι περισσότεροι είχαν ψάξει να βρουν στίχους μέσα στο Ανθολογίο τους (κι έτσι το γνώρισαν καλύτερα), ενώ μία μαθήτριά μας απήγγειλε κάποιους στίχους από την *Οδύσσεια*.

Οι μαθητές απήγγειλαν τους λίγους στίχους που είχαν μάθει ενώ οι υπόλοιποι έκαναν ησυχία και έτσι δημιουργήθηκε ένα ιδιότυπο ετερόκλιτο ποιητικό συνεχές. Όταν ολοκληρώθηκε ο κύκλος των απαγγελιών, τους συνεχάρη και τους μίλησα λίγο για την προσοχή που απαιτεί η ποίηση, για τη σειρά και τον συνδυασμό των λέξεων που δημιουργεί ένα ιδιαίτερο ηχητικό αποτέλεσμα αλλά και για τη σιωπή: οι λέξεις στο ποίημα βρίσκονται στο κενό και για αυτό θα πρέπει να τις ακούμε προσεκτικά.

Στη συνέχεια, τους ανακοίνωσα ποια ομάδα νίκησε την προηγούμενη φορά: επρόκειτο για την ομάδα 5, η οποία αναγνώρισε τα επτά από τα οκτώ ποιήματα. Έκανε μόνο ένα λάθος στο ποίημα του Ελύτη, «[Λακωνικόν](#)». Ωστόσο, και οι άλλες ομάδες το θεώρησαν ως μη ποιητικό κείμενο, γεγονός παράξενο επειδή το είχα επιλέξει ως τέτοιο πιστεύοντας ότι θα το ξεχώριζαν εύκολα². Έχει ενδιαφέρον ότι οι ομάδες θεώρησαν ποιητικά κείμενα τα πεζά του Ιωάννου και του Πολίτη.

Η ομάδα πανηγύριζε και στην οθόνη βλέπαμε τα ποιήματα που είχαμε διαβάσει την προηγούμενη ώρα σε ένα αρχείο που είχα ετοιμάσει. Ενώ στο συνταγμένο σενάριο τα ποιήματα που χρησιμοποιήθηκαν την πρώτη ώρα, δεν ξαναχρησιμοποιήθηκαν, κατά τη διάρκεια της εφαρμογής γυρνούσαμε συνεχώς σε

² Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο fyllo_ergasias_1.

αυτά και κατά κάποιον τρόπο τελειώσαμε και με αυτά, αφού κάποιοι μαθητές θα επέλεγαν ποιήματα για την τελική απαγγελία από αυτή τη “συλλογή”.

Οι μαθητές βλέποντας το αρχείο δήλωσαν ότι αν έβλεπαν τα κείμενα θα είχαν αναγνωρίσει με ευκολία ποια είναι ποιήματα. Τους αποκάλυψα τα ονόματα των ποιητών και μιλήσαμε λίγο περισσότερο για το χάικου του Σεφέρη, αφού κάποιες ομάδες δεν το θεώρησαν ποίημα.

Αμέσως μετά τους ζήτησα την ατομική άσκηση (τελευταία ερώτηση από το [φύλλο εργασίας 1](#)). Οι περισσότεροι είχαν βρει τα ποιήματα που περιέχει το Ανθολογίο τους και τα είχαν καταγράψει στο τετράδιό τους. Οι απαντήσεις τους ήταν πλήρεις και θεωρώ ότι η ατομική εργασία, που ήταν πολύ εύκολη, βοήθησε τους μαθητές να αποκτήσουν εποπτεία του Ανθολογίου τους και αυτό φάνηκε και στα επόμενα μαθήματα.

Τους ρώτησα πώς αναγνώρισαν τα ποιήματα στο Ανθολογίο τους. Μετά από μια σύντομη συζήτηση, οι μαθητές είπαν ότι στην ποίηση υπάρχουν γραμμές που δεν καλύπτουν όλη τη σειρά, όπως στα πεζά κείμενα. Μιλήσαμε για την έννοια του κενού: το κενό, η σιωπή ορίζει την ποίηση, αφού ορίζει τον στίχο. Επεσήμανα ότι, αν την προηγούμενη φορά ακούγαμε τα ποιήματα και τα αναγνωρίζαμε, αυτήν την ώρα μιλούσαμε για τη μορφή τους στο χαρτί και τη διαφορά τους με τα πεζά. Έτσι, έγραψα τη λέξη «στίχος» στον πίνακα μαζί με κάποια άλλα στοιχεία που μου είχαν αναφέρει και την προηγούμενη φορά, όπως «ομοιοκαταληξία», «συντομία», «όχι διάλογος».

Έθεσα την ερώτηση πόσο μεγάλος μπορεί να είναι ένας στίχος και φτάσαμε στο συμπέρασμα ότι μπορεί να είναι ακόμα και μία λέξη. Εισήγαγα και την έννοια της στροφής και βεβαιώθηκα ότι κατείχαν αυτή τη γνώση κάνοντας συγκεκριμένες ερωτήσεις: να μου δείξουν μία στροφή από ένα ποίημα του βιβλίου τους, να μετρήσουν πόσους στίχους έχει μία στροφή από ένα ποίημα που τους άρεσε έτσι όπως ξεφύλλιζαν το βιβλίο για να κάνουν την ατομική εργασία. Κάναμε μικρές

τέτοιες ασκήσεις και οι μαθητές φάνηκαν ικανοποιημένοι αφού μπορούσαν πλέον να χρησιμοποιούν τους όρους αυτούς.

Και συνεχίσαμε αφού βεβαιώθηκα ότι μπορούσαν με άνεση να χειριστούν τις έννοιες «στίχος» και «στροφή». Τους μοίρασα το [Φύλλο εργασίας 2](#), το οποίο περιείχε το ποίημα του Ζακ Πρεβέρ «Πρωινό γεύμα» αλλά γραμμένο συνεχόμενα σαν πεζό. Τους είπα ότι πρόκειται για ένα ποίημα ενός πολύ γνωστού γάλλου ποιητή που έγραφε πολύ απλά, αλλά ότι το ποίημα δεν έχει τη μορφή που διάλεξε ο ποιητής. Ζήτησα, λοιπόν, από τις ομάδες να ξαναδώσουν στο ποίημα την “ποιητική” του μορφή, να το χωρίσουν δηλαδή σε στίχους και να διαλέξουν ποιες λέξεις θα περιείχε κάθε στίχος. Οι ομάδες δούλευαν για αρκετή ώρα. Τους επεσήμανα ότι οι επιλογές τους θα επηρέαζαν τον τρόπο με τον οποίο θα διαβαζόταν το ποίημα.

Είναι ενδιαφέρον ότι όλες οι ομάδες έδωσαν σχεδόν ίδια μορφή στο ποίημα του Πρεβέρ. Απέφυγαν τους ολιγόλεξους στίχους και έφτιαξαν στίχους με περισσότερες λέξεις:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΩΙΝΟ ΓΕΥΜΑ

Έβαλε καφέ στο φλιτζάνι έβαλε γάλα στο φλιτζάνι του καφέ έβαλε ζάχαρη στον καφέ με το γάλα με το κουταλάκι ανακάτεψε ήπια τον καφέ με το γάλα κι ακούμπησε το φλιτζάνι χωρίς να μου μιλήσει άναψε ένα τσιγάρο έκανε δαχτυλίδια με τον καπνό έριξε τη στάχτη στο τασάκι χωρίς να με κοιτάξει σηκώθηκε φόρεσε το καπέλο στο κεφάλι του φόρεσε το αδιάβροχό του γιατί έβρεχε κι έφυγε στη βροχή χωρίς μια κουβέντα χωρίς να με κοιτάξει κι εγώ πήρα το κεφάλι μου μες στα χέρια κι έκλαιγα.

Έβαλε καφέ στο φλιτζάνι
έβαλε γάλα στο φλιτζάνι του καφέ
έβαλε ζάχαρη στον καφέ με το γάλα
με το κουταλάκι ανακάτεψε
ήπια τον καφέ με το γάλα
κι ακούμπησε το φλιτζάνι
χωρίς να μου μιλήσει
άναψε ένα τσιγάρο έκανε
δαχτυλίδια με τον καπνό
έριξε τη στάχτη στο τασάκι
χωρίς να με κοιτάξει σηκώθηκε
φόρεσε το καπέλο στο κεφάλι του
φόρεσε το αδιάβροχό του
διότι έβρεχε κι έφυγε στη βροχή
χωρίς μια κουβέντα
χωρίς να με κοιτάξει κι εγώ
πήρα το κεφάλι μου μες στα χέρια κι έκλαιγα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θα διαβάσουμε ένα ποίημα του γάλλου ποιητή Ζακ Πρεβέρ που έγραφε πολύ απλά όπως θα δούμε. Όμως το ποίημα δεν βρίσκεται στη μορφή που του έδωσε ο ποιητής. Όπως θα δείτε μοιάζει με πεζό. Ας το 'ξανακάνουμε ποίημα'.

ΠΡΩΙΝΟ ΓΕΥΜΑ

Έβαλε καφέ στο φλιτζάνι έβαλε γάλα στο φλιτζάνι του καφέ έβαλε ζάχαρη στον καφέ με το γάλα με το κουταλάκι ανακάτεψε ήπια τον καφέ με το γάλα κι ακούμπησε το φλιτζάνι χωρίς να μου μιλήσει άναψε ένα τσιγάρο έκανε δαχτυλίδια με τον καπνό έριξε τη στάχτη στο τασάκι χωρίς να με κοιτάξει σηκώθηκε φόρεσε το καπέλο στο κεφάλι του φόρεσε το αδιάβροχό του γιατί έβρεχε κι έφυγε στη βροχή χωρίς μια κουβέντα χωρίς να με κοιτάξει κι εγώ πήρα το κεφάλι μου μες στα χέρια κι έκλαιγα.

Έβαλε καφέ στο φλιτζάνι
έβαλε γάλα στο φλιτζάνι του καφέ
έβαλε ζάχαρη στον καφέ με το γάλα
με το κουταλάκι ανακάτεψε
ήπια τον καφέ με το γάλα κι ακούμπησε
το φλιτζάνι χωρίς να μου μιλήσει
άναψε ένα τσιγάρο
έκανε δαχτυλίδια με τον καπνό
έριξε την στάχτη στο τασάκι χωρίς να με κοιτάξει
σηκώθηκε
φόρεσε το καπέλο στο κεφάλι του
φόρεσε το αδιάβροχό του γιατί έβρεχε
κι έφυγε στη βροχή χωρίς μια κουβέντα
χωρίς να με κοιτάξει
κι εγώ πήρα το κεφάλι μου μες στα χέρια
κι έκλαιγα

Όταν είχαν τελειώσει σχεδόν οι ομάδες και επειδή πλησίαζε η ώρα που θα χτυπούσε το κουδούνι, τους διέκοψα λίγο και παρουσίασα πολύ σύντομα στην οθόνη ένα καλλιγράφημα του Απολιναίρ, «[Το λαβωμένο περιστέρι](#)». Μιλήσαμε λίγο για την ποικιλία στη μορφή των ποιημάτων (κάποιος μαθητής επεσήμανε τη μορφή του ποιήματος του Καβάφη, «[Για να 'ρθουν](#)»).

Όταν χτύπησε το κουδούνι συνέλεξα το [Φύλλο εργασίας 2](#) και μοίρασα την [Ατομική εργασία 1](#), σύμφωνα με την οποία οι μαθητές θα έφτιαχναν ένα δικό τους καλλιγράφημα με ελεύθερο θέμα.

Η δεύτερη ώρα του σεναρίου ήταν πολύ ευχάριστη αφού υπήρχε συμμετοχή των μαθητών και καλή ατμόσφαιρα ανάμεσα στις ομάδες.

3^η ώρα

Η ώρα αυτή δεν κύλησε ομαλά: ήταν η τελευταία ώρα της Παρασκευής και το τμήμα βρισκόταν αρχικά στη βιβλιοθήκη. Αν και είχε ετοιμαστεί το σύστημα προβολής, αναγκαστήκαμε να φύγουμε γιατί η αίθουσα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί για ένα σεμινάριο κι έτσι επιστρέψαμε στην τάξη του τμήματος. Προσπαθήσαμε να βρούμε έναν υπολογιστή και οθόνη κι όταν τους βρήκαμε, υπήρχε ένα τεχνικό πρόβλημα και έτσι για αρκετή ώρα δεν μπορούσαμε να τον χρησιμοποιήσουμε, με αποτέλεσμα να χαθεί αρκετός χρόνος και να προκληθεί αναστάτωση.

Παρόλα αυτά, τα παιδιά έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το μάθημα και ελάχιστοι, δυο-τρεις μόνο, δεν είχαν προσπαθήσει να φτιάξουν ένα καλλιγράφημα, ενώ είχα παρουσιάσει σύντομα τα καλλιγραφήματα την προηγούμενη ώρα του σεναρίου. Όλοι ήθελαν να διαβάσουν το ποίημά τους και τους έδωσα τον απαραίτητο χρόνο. Αυτά που έφτιαξαν τα παιδιά ήταν αναμενόμενα (καλλιγραφήματα με σχήμα καρδούλας ή караβάκια)³ αλλά και περισσότερο πρωτότυπα:

³ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων τα αρχεία kalligrfima_1, 2 και 3.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

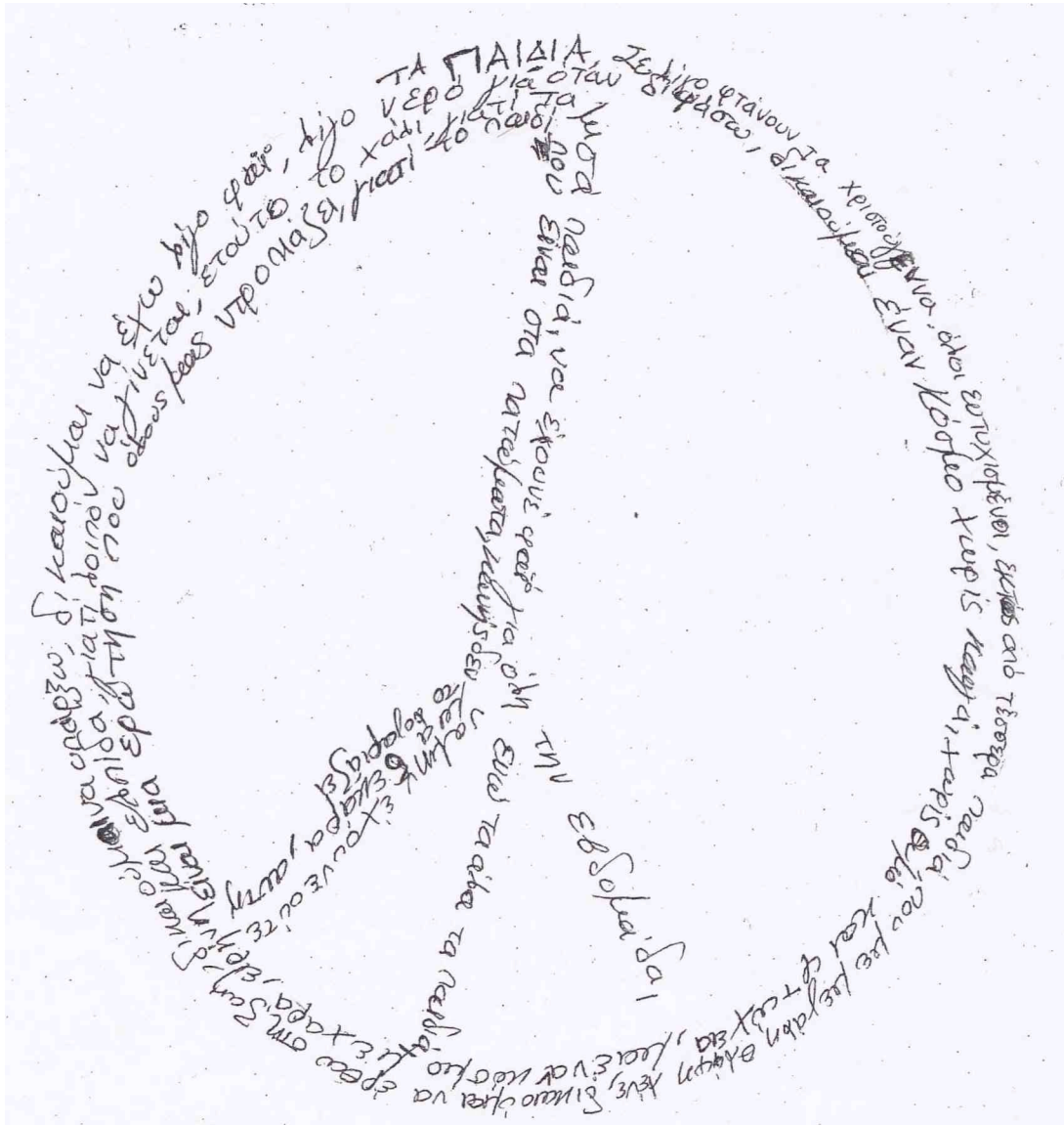

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Με χαροποίησε ιδιαίτερα η προσπάθεια κάποιου μαθητή που δεν είχε ιδιαίτερη συμμετοχή:

καθώς πλησίαζε η γιορτή των Χριστουγέννων: ποίημα σε μορφή δώρου ή χριστουγενιιάτικου δέντρου.

Όταν λύθηκε το τεχνικό πρόβλημα, ξαναγυρίσαμε στο ποίημα του Πρεβέρ και ζήτησα από μία ομάδα να μου το διαβάσει, έτσι όπως το είχε χωρίσει σε στίχους την προηγούμενη ώρα. Μετά την ανάγνωση, τους έδειξα στην οθόνη την κανονική μορφή του ποιήματος στα γαλλικά καθώς και τη μετάφρασή του στα ελληνικά. Παρατηρήσαμε ότι οι στίχοι του ποιήματος είναι ολιγόλεξοι, έχουν λιγότερες λέξεις από του στίχους που έφτιαξαν οι ομάδες (όλες οι ομάδες έφτιαξαν στίχους με αρκετές λέξεις). Σχολίασα ότι η μορφή του ποιήματος προσδιορίζει και τον τρόπο με τον οποίο το διαβάζουμε.

Σε αυτό το σημείο, ανακοίνωσα την εργασία τους για το τέλος του σεναρίου: κάθε μαθητής θα έβρισκε ένα ποίημα το οποίο θα απήγγελλε στο τέλος της ενότητας για την ποίηση. Έδωσα και τους άξονες σύμφωνα με τους οποίους θα αξιολογούσαμε τις απαγγελίες αυτές: η άνεση με την οποία θα απαγγελθούν τα ποιήματα, η καθαρή και δυνατή φωνή, οι κινήσεις που ενδεχομένως θα κάνουν και, τέλος, το αν η απαγγελία βοηθάει στην κατανόηση του ποιήματος.

Πριν χτυπήσει το κουδούνι τους μοίρασα μια φωτοτυπία με τα [ποιήματα](#) που είχαμε ακούσει κατά τη διάρκεια της πρώτης ώρας και τους ζήτησα να τα διαβάσουν και να σκεφτούν γιατί είναι ποιητικά κείμενα και πώς εμφανίζεται η ποιητικότητα, τι τα κάνει, δηλαδή, ποιητικά.

Ο απολογισμός της ώρας, παρόλα τα προβλήματα, ήταν θετικός αφού διαπίστωσα ότι οι μαθητές άρχιζαν να έχουν μια οικειότητα με την ποίηση και να μην τη φοβούνται. Βέβαια, κινούμασταν με βραδύτητα συγκριτικά με τον αρχικό σχεδιασμό του σεναρίου.

4^η ώρα

Το τμήμα βρισκόταν στη βιβλιοθήκη και ήταν χωρισμένο σε ομάδες. Ήταν όμως ιδιαίτερα αναστατωμένο και δεν ησύχαζε εύκολα. Πέρασε αρκετή ώρα για να καθίσουν οι μαθητές στις θέσεις τους και να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες

για μάθημα. Μια μαθήτρια ζήτησε να αλλάξει ομάδα, γεγονός όμως που δημιούργησε εκ νέου αναστάτωση.

Μέσα στην τάξη βρισκόταν εκτός από μένα και μια φοιτήτρια, η οποία πραγματοποιούσε τη διδακτική της άσκηση στο σχολείο, και αφού τη σύστησα στους μαθητές, τους ζήτησα να την κατατοπίσουν σχετικά με τα μαθήματα που κάναμε, στην ουσία να κάνουν μια μικρή περίληψη. Οι μαθητές πήραν τον λόγο κάνοντας έναν αρκετά καλό απολογισμό των δραστηριοτήτων μας: ασχολούμασταν με την ποίηση, διαβάζαμε ποιήματα, μαθαίναμε να τα ξεχωρίζουμε από τα πεζά, φτιάξαμε καλλιγραφήματα.

Στη συνέχεια, ζήτησα από τις ομάδες να μιλήσουν για τα ποιήματα που είχαν (ουσιαστικά τα [ποιήματα](#) της πρώτης ώρας) και να ανταλλάξουν απόψεις για το τι κάνει τα κείμενα αυτά να είναι ποιητικά. Τους άφησα κάποια λεπτά για να συζητήσουν. Θεώρησα απαραίτητο, αν και χρονοβόρο, να γίνει μια τέτοια συζήτηση πριν προχωρήσουμε στις επόμενες δραστηριότητες.

Όταν ήταν έτοιμες οι ομάδες, έπαιρναν τον λόγο. Στον πίνακα κρατούσα σημειώσεις από τα σχόλιά τους. Άρχισε μια συζήτηση η οποία επεξεργάστηκε τις πρώτες γνώσεις για την ποίηση που είχαμε αποκτήσει τις προηγούμενες ώρες. Ήταν δύσκολο για τους μαθητές να διατυπώσουν με ακρίβεια τα καθαρά ποιητικά γνωρίσματα και ανέφεραν γνωρίσματα γενικότερα της τέχνης του λόγου, για παράδειγμα ότι τα ποιήματα εκφράζουν συναισθήματα κλπ.

Όσον αφορά στο μέγεθος των ποιημάτων, έγινε λόγος για πολύ μικρά ποιήματα, όπως το χάικου του Σεφέρη, αλλά και για πολύ μεγάλα, όπως η *Οδύσσεια*. Η συντομία δεν είναι πάντα γνώρισμα της ποίησης, καταλήξαμε. Συζητήσαμε, επίσης, για τη χρήση στον ποιητικό λόγο λέξεων που δεν είναι συνηθισμένες στον καθημερινό λόγο. Συζητήσαμε, ακόμα, για τη δυσκολία της κατανόησης που παρατηρούμε συχνά. Όταν τους ζήτησα να μου πουν στίχους που δεν κατανοούσαν από τη φωτοτυπία που περιείχε τα ποιήματα της πρώτης ώρας, συνειδητοποίησα ότι δεν επρόκειτο για ερμητικούς στίχους αλλά για στίχους που περιείχαν λέξεις που δεν

καταλάβαιναν. Προσπάθησα να τους κάνω να διακρίνουν τους στίχους σε αυτούς που μπορούμε να εξηγήσουμε και σε αυτούς που είναι ερμητικοί και δεν μπορούμε να τους κατανοήσουμε εύκολα.

Οι μαθητές αναφέρονταν συνέχεια στο «ωραίο», γενικά και αόριστα όμως, χωρίς να μπορούν να ορίσουν τι ακριβώς είναι ωραίο και πώς αυτό δημιουργείται. Μίλησαν για τη δημιουργία ενός κόσμου ποιητικού και για τη λάμψη που δίνει στα πράγματα ο ποιητικός λόγος.

Έστρεψα τη συζήτηση σε μια παρατήρηση που έκαναν οι μαθητές για τη σειρά των λέξεων, για να μιλήσω για τη δημιουργία ενός ρυθμού στα ποιήματα, μέσω των επαναλήψεων που μπορεί να υπάρχουν, και για τη μουσικότητα. Τους προέτρεψα να βρουν στίχους που έχουν επαναλήψεις. Μιλήσαμε αρκετά για το ποίημα «[Οι Μοιραίοι](#)».

Στο τέλος της ώρας, τους μοίρασα το [Φύλλο εργασίας 3](#) και τους ζήτησα για την επόμενη φορά (την επόμενη μέρα) να διαβάσουν τα ποιήματα που είχε το Φύλλο εργασίας αυτό και να σκεφτούν ποια από αυτά είναι γραμμένα με κανόνες και ποια όχι. Τα παιδιά δεν ήταν συγκεντρωμένα κατά τη διάρκεια της ώρας και κατά συνέπεια, η εργασία της ώρας αυτής δεν κρίνεται ικανοποιητική.

5^η ώρα

Η ώρα αυτή ήταν σαφώς καλύτερη από την προηγούμενη, κύλησε πολύ πιο ήρεμα και πραγματοποιήθηκε στην τάξη, αφού παρατήρησα ότι η μεταφορά στη βιβλιοθήκη είχε αναστατώσει το τμήμα την προηγούμενη φορά. Αποφάσισα να δουλέψουμε με μικρότερες ομάδες αυτήν τη φορά, με δυάδες ανά θρανίο.

Στην αρχή της ώρας, μιλήσαμε για την επιλογή των ποιημάτων που θα απήγγελλαν οι μαθητές. Οι περισσότεροι είχαν διαλέξει ποιήματα από το σχολικό βιβλίο. Αυτό είχε ως θετική συνέπεια να γνωρίσουν καλύτερα το βιβλίο τους και να αποκτήσουν μια εποπτεία των ποιημάτων που περιέχει. Αυτό φάνηκε και από τις παρατηρήσεις που έκαναν ακολούθως ο ένας στον άλλον.

Στη συνέχεια, και έχοντας μπροστά μας το [Φύλλο εργασίας 3](#) θα προσπαθούσαμε να διακρίνουμε την παραδοσιακή από τη μοντέρνα ποίηση. Έδωσα τον λόγο σε όποιον είχε προσπαθήσει να χωρίσει τα ποιήματα σε αυτά που έχουν κανόνες και σε αυτά που δεν έχουν. Οι περισσότεροι είχαν διαπιστώσει τη βασική διαφορά ανάμεσα στα ποιήματα της φωτοτυπίας.

Τους ρώτησα αν είχαν κάτι κοινό τα ποιήματα και αρκετοί απάντησαν ότι επρόκειτο για ομόθεμα ποιήματα που μιλούσαν για κορίτσια. Σταδιακά, εξετάσαμε ένα-ένα όλα τα ποιήματα της φωτοτυπίας, καθώς και τα δύο του βιβλίου που δεν υπήρχαν στη φωτοτυπία, την [«Κόρη που λάμπει»](#) και το [«Πρωινό Άστρο»](#). Κατέγραψα τα χαρακτηριστικά της μορφής της παραδοσιακής ποίησης στον πίνακα, χωρίς να κάνω αναφορά ακόμα στο μέτρο. Τους βοήθησα ιδιαίτερα στο να διαπιστώσουν τι σημαίνει ίσος αριθμός συλλαβών σε κάθε στίχο, επειδή οι μαθητές δεν μπορούσαν να το διατυπώσουν.

Τέλος, για να αντιληφθούν οι μαθητές την ύπαρξη του μέτρου στα παραδοσιακά ποιήματα, διάβασα τους στίχους του δημοτικού τραγουδιού [«Κόρη που λάμπει»](#), καθώς και κάποιους στίχους από το [«Η πορτοκαλένια»](#) του Ελύτη. Οι μαθητές άρχισαν σιγά σιγά να αντιλαμβάνονται τη διαφορά ενός στίχου με μέτρο και ενός στίχου χωρίς μέτρο και σιγά σιγά κατάφεραν να διακρίνουν κάπως τα έμμετρα ποιήματα.

Προς το παρόν, δεν επέμεινα άλλο όσον αφορά στο μέτρο. Θα επανερχόμουν αργότερα. Θα ασχολούμασταν πρώτα με την ομοιοκαταληξία και τους ανακοίνωσα ότι θα γινόμασταν λίγο ποιητές συμπληρώνοντας στίχους. Έτσι, τους μοίρασα ανάλογα με το τι επιθυμούσαν τα Φύλλα εργασίας [5α](#), [5β](#) (*Ερωτόκριτος*), ή [5γ](#) (Ελύτη). Με έκπληξη διαπίστωσα ότι πολλοί ήθελαν να βρουν ομοιοκαταληξίες από τον *Ερωτόκριτο*, στη συνέχεια όμως, όταν δυσκολεύτηκαν, κάποιοι ζήτησαν τη δεύτερη επιλογή που ήταν η συμπλήρωση των στίχων από *Τα ρω του Έρωτα* του Ελύτη. Οι μαθητές δούλευαν ανά δύο στα θρανία τους (σε κάποιες περιπτώσεις ανά τρεις). Η δραστηριότητα τους άρεσε πάρα πολύ και δεν ήθελαν να σταματήσουν.

Βοηθούσα, όπου χρειαζόταν, καθοδηγώντας τους να διαλέξουν μια λέξη που έπρεπε να είναι δισύλλαβη ή τρισύλλαβη ανάλογα με τον αριθμό συλλαβών που είχε ήδη ο στίχος. Τους βοηθούσα, επίσης, σε δύσκολες ομοιοκαταληξίες (μωβ-Ιώβ). Τους έδωσα χρόνο μέχρι το τέλος της διδακτικής ώρας και όταν χτύπησε το κουδούνι μάζεψα τις φωτοτυπίες. Οι μαθητές έδειχναν ενθουσιασμένοι. Η αλήθεια είναι ότι σε αρκετές περιπτώσεις βρήκαν τις ομοιοκαταληξίες του ποιήματος ή έγραψαν λέξεις που ταίριαζαν.

Τους μοίρασα την [Ατομική εργασία 2](#), η οποία ήταν ανακεφαλαίωση των γνώσεων για την παραδοσιακή ποίηση: οι μαθητές θα έπρεπε να καταγράψουν τους κανόνες που διέπουν το ποίημα του Κ. Καρυωτάκη «Τελευταίο ταξίδι», σαν ένα είδος “ταυτότητας” του ποιήματος.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ας προσπαθήσουμε να βρούμε τις ομοιοκαταληξίες που λείπουν από τα παρακάτω τετράστιχα του Ελύτη:

Τα Ρω του Έρωτα

1. Αρχή του κόσμου πράσινη
κι αγάπη μου θαλασσινή
Την κλωστή σου λίγο λίγο
τραγουδώ και *..λύω..*
2. Διαβάζω μέσα στο νερό
το άλφα το βήτα και το ρο
Τα δυο γυμνά σου πόδια
τους κήπους με τα ρόδια
3. Σ' έκανα πουκάμισό μου
σε φορώ και *..αγαπώ..*
Με το σώμα το μισό μου
στο δικό σου που κρατάω
4. Σου 'χτισα μια Σαντορίνη
με καμάρες και πορτιά
Να γυρνάς σαν το λυθρίνι
μες στη δροσερή *..λυθρία..*
5. Θα κλείσω μια θα κλείσω δυο
την απαλάμη των χαδιώ
Θα κλείσω δυο θα κλείσω τρεις
την Τύχη κι άμε να τη *..βρεις..*
11. Σ' ένα λιμανάκι μωβ
ξύπνησα τα χαράματα
Όχι να μη γίνω *..λαβ..*
μήτε να μάθω γράμματα
20. Ένα κύμα μέσα σ' όλα
έγια λέσα έγια μόλα
Πήρε τα κρυφά μας λόγια
να τα κάνει *..κοινολόγια..*
28. Να 'χα μια γομολάστιχα
να πιάνει στα Γραμμένα
Να σβήσω τα τετράστιχα
και να κρατήσω *..ε.σ.ε.σ.οι..*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ας προσπαθήσουμε να βρούμε τις ομοιοκαταληξίες που λείπουν από το παρακάτω απόσπασμα του *Ερωτόκριτου*:

(Ο ποιητής μας περιγράφει την Αρετούσα)

Ήρχισε κ' εμεγάλωνε το δροσερό κλωνάρι,

κ' επλήθαινε στην ομορφιά, στη γνώση, και στη χάρη...

εγίνηκε της ηλικιάς παντόθεα εγροικήθη

πως για να το 'χου θάμασμα στον κόσμον ... εχεννήδε

και τ' όνομά τση το γλυκύ το λέγαν Αρετούσα, 61

οι ομορφιές τση ήσαν πολλές, τα κάλλη τση ήσα ... Ποίεα

Χαριτωμένο θηλυκό τως το' καμεν η φύση,

Κι ίσα τση δεν ευρίσκετο σ' Ανατολή και ... Αυγή.....

Όλες τσι χάρες κι αρετές ήτονε στολισμένη, 65

ευγενική και τακτική, πολλά ... χαριτωμένη

6^η ώρα

Το τμήμα βρισκόταν στο τμήμα του αλλά έλειπαν αρκετά παιδιά για κάποια δραστηριότητα του σχολείου και επιπλέον η ώρα ήταν μειωμένη.

Στην αρχή, έλεγξα την ατομική εργασία 2, την οποία είχαν κάνει όλοι οι παρόντες εκτός από ένα παιδί που έλειπε την προηγούμενη φορά. Η εργασία αξιοποιούσε τις γνώσεις τις προηγούμενης ώρας για τους κανόνες της παραδοσιακής ποίησης. Έδωσα τον λόγο στους μαθητές για να ελέγξω την εργασία και διαπίστωσα ότι οι περισσότεροι είχαν συμπληρώσει σωστά τα ζητούμενα της εργασίας. Κάναμε και κάτι επιπλέον που δεν το ζητούσε η άσκηση: μετρήσαμε τον αριθμό των συλλαβών σε όλο το ποίημα. Έδωσα τον λόγο σε διαφορετικό παιδί για κάθε στίχο, κυρίως, για να μάθουν να αποφεύγουν τις χασμωδίες. Η άσκηση αυτή μας βοήθησε

στη συνέχεια να καταλάβουμε τις επιλογές των λέξεων στις ομοιοκαταληξίες και τον αριθμό των συλλαβών που χρειάζονται σε κάθε λέξη για να ομοιοκαταληκτεί.

Στη συνέχεια, τους μοίρασα τις φωτοτυπίες των φύλλων εργασίας [5α](#), [5β](#), [5γ](#), που είχα μαζέψει την προηγούμενη φορά (και αυτό είχε γίνει για να μην ψάξουν στο Διαδίκτυο ή σε βιβλίο για τις ομοιοκαταληξίες). Σε κάθε θρανίο (η δραστηριότητα είχε γίνει σε ομάδες των δύο και τριών μαθητών) μοίρασα όχι μόνο τη φωτοτυπία που είχε συμπληρώσει αλλά και τα άλλα δύο φύλλα εργασίας για να μπορούν να παρακολουθούν, όταν θα μιλούσαμε για αυτά, ή σε κάποιες περιπτώσεις για να πουν τις ιδέες τους. Συζητήσαμε εκτενώς τις επιλογές των μαθητών, τόσο νοηματικά όσο και σε σχέση με το μέτρο και τον αριθμό των στίχων. Στο τέλος της συζήτησης, για κάθε στίχο που συμπληρώναμε, τους αποκάλυπτα την επιλογή του ποιητή, η οποία σε πολλές περιπτώσεις ήταν η ίδια με των μαθητών. Οι μαθητές έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον. Η συζήτηση πήρε περισσότερο χρόνο από τον προβλεπόμενο, όμως λειτούργησε και ως επανάληψη για τους κανόνες της παραδοσιακής ποίησης.

Στο τέλος, ο καθένας ανακοίνωνε το ποίημα το οποίο έχει επιλέξει για την απαγγελία της επόμενης ώρας και με την ευκαιρία υπενθυμίσαμε τα κριτήρια αξιολόγησης της απαγγελίας. Διαπίστωσα ότι είχαν σημειώσει τα κριτήρια που είχα αναφέρει τη δεύτερη ώρα και αυτό δείχνει ότι οι μαθητές είχαν πάρει σοβαρά τη δραστηριότητα της απαγγελίας. Οι απαγγελίες θα ηχογραφούνταν.

Τους μοίρασα την [ατομική εργασία 3](#), η οποία σχετιζόταν με το ποίημα που θα ετοιμάζε κάθε μαθητής. Επρόκειτο για μια εργασία αναστοχασμού για αυτό που επέλεξε και μια ευκαιρία να εκφραστεί ελεύθερα για αυτό.

7^η ώρα

Το τμήμα βρισκόταν στην τάξη του για την τελευταία ώρα του σεναρίου (που ήταν και η τελευταία ώρα της εβδομάδας). Τα παιδιά, αν και κουρασμένα, έδεξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το μάθημα.

Συνέλεξα τις [ατομικές εργασίες 3](#), οι οποίες παρουσίαζαν μεγάλο ενδιαφέρον. Οι μαθητές στα κείμενά τους ανέφεραν κυρίως τρία σημεία για την επιλογή του

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ποιήματος που θα απήγγελλαν: την κατανόηση, την αισθητική απόλαυση που είχαν διαβάζοντάς το, τη σχέση που έχει με τη ζωή τους (με ένα πρόσωπο, έναν τόπο).

Ατομική εργασία 3

Ας γράψουμε ένα μικρό κείμενο για το ποίημα που έχουμε επιλέξει να απαγγείλουμε: τι μας αρέσει σε αυτό, ποιο σημείο του ποιήματος μας δυσκόλεψε ή δεν το καταλάβαμε, ποια σχήματα λόγου χρησιμοποιεί και ό,τι άλλο θέλουμε.

Αυτό το ποίημα το επέλεξα γιατί εκτός από το γραφει πολύ
ωραία, όταν έρθω στο ανθρώπινο για να βρω ένα παιδί ή εικόνα
που έχει διπλά και τράβηξε την ορατική. Με διάγει. Είναι ο ήος
έναν φίλο μου, που τον εκτίμησα ιδιαίτερα, έχει ακριβώς
τα ίδια χαρακτηριστικά. Είναι ζωτικός, είναι καλόφρονας, και έχει
μεγάλο άκουρο παιδί.
Γενικά, δεν με δυσκόλεψε να το μάθω γιατί το έχει γραφει
έτσι ο ποιητής, ώστε να είναι εύκολο να το καταλάβει κάποιος.
Δεν είχε περιέργειες ή ζεις. Κατά τον μου αρέσει πάνω στο
ποιήμα είναι ότι το γραφει πολύ ωραία.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ας γράψουμε ένα μικρό κείμενο για το ποίημα που έχουμε επιλέξει να απαγγείλουμε: τι μας αρέσει σε αυτό, ποιο σημείο του ποιήματος μας δυσκόλεψε ή δεν το καταλάβαμε, ποια σχήματα λόγου χρησιμοποιεί και ό,τι άλλο θέλουμε.

Το ποίημα που έχω επιλέξει να απαγγείλω είναι η
Λέπαις του Καβάφη. Αυτό που μου αρέσει ε' αυτό το
ποίημα είναι ^{ότι} ο Καβάφης κατορθώνει με αινιγματικούς
να αναδείξει τη διάσταση που υπάρχει ανάμεσα στην
επιθυμία των ανθρώπων να βρίσκονται υπό τη συνεχή
προστασία του Θεού και στη γρήγορη πραγματικότητα
του θανάτου. Όμως ο λόγος που επέλεξα να απαγγείλω
αυτό το ποίημα είναι γιατί μου συνέβη ένα πολύ κακό
υπόβλη που δεν ήξερα να βρω το σιω. Αυτό που με
δυσκόλεψε είναι ότι όταν προσπαθώ να το απαγγείλω
δυσκολεύομαι να βγάλω το συναίσθημα του θανάτου
ενός ανθρώπου. Το σχήμα λόγου που χρησιμοποιεί
είναι κυρίως αλλεκτικό (ότι η λαλή προσεύχεται και
ανάγει κρή) αλλά κυρίως μεταφορικό (αφού η θάλασσα
δεν γίνεται να πάρει το ναύτη από μόνη της και η
εικόνα δεν μπορεί να είναι βοθαρή και δυνατή
και να φέρει πως δεν θά'ναι μια ουιός που λερώνει.)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ατομική εργασία 3

Ας γράψουμε ένα μικρό κείμενο για το ποίημα που έχουμε επιλέξει να απαγγείλουμε: τι μας αρέσει σε αυτό, ποιο σημείο του ποιήματος μας δυσκόλεψε ή δεν το καταλάβαμε, ποια σχήματα λόγου χρησιμοποιεί και ό,τι άλλο θέλουμε.

Για τη δραστηριότητα έχω επιλέξει το ποίημα που λέγεται (Της μάνας μου παντράκι που παντράκι ήταν ότι μάναρι χιού τι μάνα που είναι ένας αναρμωγός που τον αγαπάμε πολύ και να το παύει στη μάνα μας να δειχνει ότι τη σκτιμάει το σίγιο που μου τραβήξε τη προσοχή είναι κρότσι: Μανδύματα με βύζαρες και είναι η καρδιά μου ασταρά. Αυτό το ποίημα δεν με είσταξε κερδοκό γιατί το κατάλαβα αμέσως.

Ελάχιστοι μαθητές δεν έγραψαν την άσκηση. Ο μαθητής που έγραψε το παρακάτω κείμενο και που είχε επιλέξει να απαγγείλει το «Για νάρθουν» του Καβάφη, τελικά άλλαξε γνώμη, λέγοντας ότι δεν μπόρεσε να το μάθει.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ατομική εργασία 3

Ας γράψουμε ένα μικρό κείμενο για το ποίημα που έχουμε επιλέξει να απαγγείλουμε: τι μας αρέσει σε αυτό, ποιο σημείο του ποιήματος μας δυσκόλεψε ή δεν το καταλάβαμε, ποια σχήματα λόγου χρησιμοποιεί και ό,τι άλλο θέλουμε.

Το ποίημα που έχω διαλέξει είναι το «Για να 'ρθουν» του Χαρίδημου Μαρρέα να είναι λίγο μικρό αλλά δεν είναι ποτέ εύκολο. Έχει πολλές άγνωστες λέξεις. Το ποίημά μου αρέσει γιατί είναι μικρό και εύκολο να προετοιμαστώ και να απαγγείλω γιατί μάθα να παίζω και άσχημα. Δεν το καταλάβα λίγο στο τέλος εκεί που λέει «Η μαμάρι απύρι»

Αρχίσαμε τις ηχογραφήσεις. Επέλεξα όχι απλώς να απαγγέλλουν οι μαθητές αλλά να ηχογραφήσουμε τις απαγγελίες για να δώσω επισημότητα στη διαδικασία. Αργότερα και μετά από συζήτηση με τους μαθητές, οι ηχογραφήσεις θα εμπλουτίζονταν με εικόνες και θα δημιουργούσαμε ένα βιντεάκι.

Η ηχογράφιση πραγματοποιήθηκε με το μαγνητοφονάκι του σχολείου. Είχα μοιράσει το [φύλλο αξιολόγησης](#) για τις απαγγελίες. Δουλεύαμε πάλι σε ομάδες των δύο ή τριών γιατί διαπίστωσα ότι στο συγκεκριμένο τμήμα λειτουργούσε καλύτερα αυτή η πρακτική και οι μαθητές ήταν πιο ήσυχοι και αποτελεσματικοί.

Παρουσίασαν τις απαγγελίες τους έξι μαθητές σε αυτήν τη φάση. Στα επόμενα μαθήματα όλοι θα παρουσίαζαν ένα ποίημα. Τα περισσότερα από τα ποιήματα είχαν επιλεγεί μέσα από το Ανθολόγιο της Λογοτεχνίας, ενώ άλλα, όπως η «Μαρίνα» του Ελύτη ή η «Ωραία εποχή» του Πρεβέρ, ήταν από τα ποιήματα των δραστηριοτήτων:

Οι μαθητές είχαν προετοιμαστεί αρκετά καλά από το σπίτι και είχαν πάρει πολύ στα σοβαρά τη δραστηριότητα. Μια μαθήτρια έχει μάθει από έξω όλο το [Πρωινό](#)

Άστρο του Ρίτσου και το απήγγειλε με πολλή συγκίνηση. Όταν ολοκληρωνόταν μια απαγγελία, δινόταν κάποιος χρόνος για την αξιολόγηση.

Αρχίσαμε και τη δραστηριότητα με το μέτρο, για την οποία έχει γίνει προεργασία. Δουλέψαμε πάνω στο φύλλο εργασίας για το μέτρο. Τους ζήτησα να κυκλώσουν ή να βάψουν τις συλλαβές που τονίζονται και να παρατηρήσουν αν υπάρχει κάποια διαφορά ανάμεσα στα δύο ποιήματα. Επειδή δεν υπήρχε χρόνος, έγραψα στον πίνακα τα δύο μοτίβα του ιαμβικού και τροχαϊκού μέτρου και προσπαθούσαμε να βρούμε ποιο ταιριάζει σε κάθε ποίημα. Ο σκοπός, βέβαια, ήταν μια πρώτη γνωριμία με τον έμμετρο λόγο και όχι η απαίτηση οι μαθητές να μπορούν, στη συνέχεια, να αναγνωρίζουν το μέτρο των ποιημάτων.

Η τελευταία δραστηριότητα, ένα είδος απολογισμού και δημιουργικής γραφής πραγματοποιήθηκε και αυτή αλλά δεν είχαμε αρκετό χρόνο. Οι μαθητές κατέγραψαν τι είναι για αυτούς ποίηση. Ήταν πολύ ενθαρρυντικό ότι όλοι έγραψαν πολύ θετικά πράγματα για την ποίηση αν και η δραστηριότητα κράτησε πολύ λίγα λεπτά⁵.

Ενώ στον αρχικό σχεδιασμό του σεναρίου προβλεπόταν η απαγγελία ποιήματος από ομάδες, στην πορεία προτίμησα να μετατρέψω τη δραστηριότητα σε ατομική, αφού η πρώτη περίπτωση θα ήταν δύσκολο να πραγματοποιηθεί και αφού η επιλογή του ποιήματος και η ετοιμασία έγιναν περισσότερο προσωπικές.

Η ώρα τελείωσε αλλά το σενάριο θα συνεχιζόταν και τις επόμενες ώρες αφού στην αρχή κάθε ώρας Λογοτεχνίας θα κάναμε τις ηχογραφήσεις όσων απαγγελιών ετοιμάζονταν. Έτσι, τις επόμενες ώρες και ενώ διδασκόμασταν άλλα κείμενα, θα αφιερώναμε λίγο χρόνο για την ολοκλήρωση των ηχογραφήσεων. Τα ποιήματα που θα απήγγελλαν τα παιδιά στα επόμενα μαθήματα (σε κάθε μάθημα αφιερώναμε λίγα λεπτά) ήταν εν πολλοίς από το Ανθολογίο τους (το «Τζιτζίκια στήσαν το χορό» το επέλεξαν τρεις μαθητές, «Δέησις», «Πρωινό άστρο», «Όλα τα πήρε το καλοκαίρι», «Της μάνας μου», «Ξανθό παιδί», «Γυάλινα Γιάννενα», «Θαλασσινά τραγούδια, «Το

⁵ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων τα αρχεία poima_1, 2 και 3.

παιδί με τα σπύρτα»). Κάποιοι είχαν διαλέξει ποίημα από τις δραστηριότητες του σεναρίου («Όμορφη εποχή» του Πρεβέρ, «Άρνηση» του Σεφέρη, «Χάικου» του Σεφέρη), και κάποιοι είχαν βρει άλλα ποιήματα («Πόθος» του Αθ. Χριστόπουλου, «Θέλω να χτίσω ένα σπιτάκι» του Παλαμά, «Μονοτονία», «Τείχη» του Κ. Καβάφη). Θα ζητούσα από τους μαθητές να μου φέρουν εικόνες ή ζωγραφιές που να συνοδεύουν τα ποιήματα που επέλεξαν⁶. Σκοπός ήταν να σχηματιστεί είτε ένα e-book ή μια παρουσίαση σε Movie Maker.

⁶ Βλ. ό.π. το `zwgrafia_prwino_astro`.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας 1

Πρώτη δραστηριότητα: **Ποια ομάδα είναι η πιο ποιητική;**

Θα ακούσουμε διάφορα κείμενα τα οποία θα έχουν έναν αριθμό (και όχι όνομα συγγραφέα ή τίτλο). Αφού συζητήσουμε με την ομάδα μας θα κατατάξουμε τα κείμενα (με τον αριθμό τους) στις παρακάτω κατηγορίες:

ΠΟΙΗΣΗ	ΜΗ ΠΟΙΗΣΗ

Δεύτερη δραστηριότητα: Ας βρούμε τα ποιήματα από το Ανθολόγιο μας.

Μπορούμε να τα γράψουμε εδώ ή να τα σημειώσουμε στα Περιεχόμενα του βιβλίου μας.

.....

.....

.....

.....

.....

Ποια ομάδα τα βρήκε όλα;

Φύλλο εργασίας 2

Θα διαβάσουμε ένα ποίημα του γάλλου ποιητή Ζακ Πρεβέρ που έγραφε πολύ απλά, όπως θα δούμε. Όμως το ποίημα δεν βρίσκεται στη μορφή που του έδωσε ο ποιητής. Όπως θα δείτε, μοιάζει με πεζό. Ας το 'ξανακάνουμε ποίημα'.

ΠΡΩΙΝΟ ΓΕΥΜΑ

Έβαλε καφέ στο φλιτζάνι έβαλε γάλα στο φλιτζάνι του καφέ έβαλε ζάχαρη στον καφέ με το γάλα με το κουταλάκι ανακάτεψε ήπια τον καφέ με το γάλα κι ακούμπησε το φλιτζάνι χωρίς να μου μιλήσει άναψε ένα τσιγάρο έκανε δαχτυλίδια με τον καπνό έριξε τη στάχτη στο τασάκι χωρίς να με κοιτάξει σηκώθηκε φόρεσε το καπέλο στο κεφάλι του φόρεσε το αδιάβροχό του γιατί έβρεχε κι έφυγε στη βροχή χωρίς μια κουβέντα χωρίς να με κοιτάξει κι εγώ πήρα το κεφάλι μου μες στα χέρια κι έκλαψα.

Ατομική εργασία 1

Ας φτιάξουμε κι εμείς ένα **καλλιγράφημα** με όποιο θέμα θέλουμε!

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Ποήματα πρώτης ώρας

Κ. Καρλωτάκης – Τελευταίο ταξίδι

Καλό ταξίδι, αλαργινό καράβι μου, στου απείρου
και στις νυχτός την αγκαλιά, με τα χρυσά σου φώτα!
Να 'μουν στην πλήρη σου ήθελα, για να κοιτάζω γόρου
σε λιτανεία να περνούν τα ονείρατα τα πρώτα.

Η τρικυμία στο πέλαγος και στη ζωή να παύει,
μακριά μαζί σου φεύγοντας πέτρα να ρίχνω πίσω,
να μου λυκνίζεις την αιώνια θλίψη μου, καράβι,
δίχως να ξέρω πού με πας και δίχως να γυρίσω!

Κ. Π. Καβάφης – Για να 'ρθουν

Ένα κερύ αρκεί. Το φως του το αμυδρό
να μη έχεις πιο καλά, θάνατι πιο συμπαθές
σαν έρθουν της Αγάπης, σαν έρθουν η Σκιές.

Ένα κερύ αρκεί. Η κάμαρη απόψη
να μη έχεις φως πολύ. Μέσα στην ρέμβην όλως
και την υποβολή, και με το λίγο φως —
μέσα στην ρέμβην έτσι θα οραματισθώ
για νάρθουν της Αγάπης, για νάρθουν η Σκιές.

Ο. Ελύτης – Λακωνικόν

Ο καημός του θανάτου τόσο με πυρπόλησε, που η λάμψη
μου επέστρεψε στον ήλιο.
Κείνος με πέμπει τώρα μέσα στην τέλεια σύνταξη της
πέτρας και του αιθέρος,
Λοιπόν, αυτός που γύρευα, ε ί μ α ι.
Ω λινό καλοκαίρι, συνετό φθινόπωρο,
Χειμώνα ελάχιστε,
Η ζωή καταβάλλει τον οβολό του φύλλου της ελιάς
Και στη νύχτα μέσα των αφρόνων μ' ένα μικρό τριζόνι

Γ. Σεφέρης- Αρνηση

Στο περιγιάλι το κρυφό
κι άσπρο σαν περιστέρι
διψάσαμε το μεσημέρι-
μα το νερό γλυφό.

Πάνω στην άμμο την ξανθή
γράψαμε τ' όνομά της·
ωραία που φύσηξεν ο μπάτης
και σβύστηκε η γραφή.

Με τι καρδιά, με τι πνοή,
τι πόθους και τι πάθος,
πήραμε τη ζωή μας· λάθος!
κι αλλάξαμε ζωή.

Α. Αλεξάνδρου – Ποιητική

Η κάθε μου λέξη
αν την αγγίζεις με τη γλώσσα
θυμίζει πικραμύγδαλο.
Απ' την κάθε μου λέξη
λείπει ένα μεσημέρι με τα χέρια της
μητέρας δίπλα στο ψωμί
και το φως που έσταξε απ' το παιδικό
κουτάλι στην πετσέτα.

Γ. Σεφέρης – Χάϊκου

Τα δάχτυλά της
στο θαλασσί μαντίλι
κοίτα: κοράλλια.

Κ. Παλαμάς – Ανατολή

Γιαννιώτικα, σμυρνιώτικα, πολιτικά,
μακρόσυρτα τραγούδια ανατολίτικα,
λυπητερά,
πώς η ψυχή μου σέρνεται μαζί σας!
Είναι χυμένη από τη μουσική σας
και πάει με τα δικά σας τα φτερά.

Σας γέννησε και μέσα σας μιλάει
και βογγάει και βαριά μωσκοβολάει
μια μάννα· καίει το λάγνο της φιλί,
κ' είναι της Μοίρας λάτρισσα και τρέμει,
ψυχή όλη σάρκα, σκιάβα σε χαρέμι,
η λαγγυμένη Ανατολή.

Κ. Βάρναλη = Οι Μοιραίοι

Μες την υπόγεια την ταβέρνα,
μες σε καπνούς και σε βρισές
(απάνω στρίγγλιζε η λατέρνα)
όλ' η παρέα πίναμ' εφές·
εφές, σαν όλα τα βραδάκια,
να πάνε κάτω τα φαρμάκια.

Σφρηγγόταν ένας πλάι στον άλλο
και κάπου εφτυούσε καταγής.
Ω! πόσο βάσανο μεγάλο
το βάσανο είναι της ζωής!
Όσο κι ο νους να τυραννιέται,
άσπρηνη ημέρα δε θυμείται.

Ήλιε και θάλασσα γαλάζα
και βάθος τ' άσωτ' ουρανού!
Ω! της αβγής κροκάτη γάζα,
γαρούφαλα του δειλινού,
λάμπετε, σβήνετε μακριά μας,
χωρίς να μπειτε στην καρδιά μας!
[...]

Έτσι στη σκότεινη ταβέρνα
πίνουμε πάντα μας σκυφτοί.
Σαν τα σκουλήκια, κάθε φτέρνα
όπου μας έβρει μας πατεί.
Δειλοί, μοιραίοι κι άβουλοι αντάμα,
προσμένουμε, ίσως, κάποιο θάμα!

Φύλλο εργασίας 3

Ας κοιτάξουμε τα παρακάτω ποιήματα καθώς και την «[Κόρη που λάμπει](#)», δημοτικό και το «[Πρωινό Άστρο](#)» του Γ. Ρίτσου από την Ανθολογία μας. Ας προσπαθήσουμε να καταλάβουμε ποια από αυτά είναι γραμμένα με **κανόνες** και ποια χωρίς εμφανείς **κανόνες**. Τι αφορούν οι κανόνες;

Ο. Ελύτη - Μαρίνα

Δώσε μου δυόσμο να μυρίσω,
λουίζα και βασιλικό,
μαζί μ' αυτά να σε φιλήσω,
και τι να πρωτοθυμηθώ

Τη βρύση με τα περιστέρια,
των αρχαγγέλων το σπαθί,
το περιβόλι με τ' αστέρια,
και το πηγάδι το βαθύ

Τις νύχτες που σε σεργιανούσα,
στην άλλη άκρη τ' ουρανού
και ν' ανεβαίνεις σε θωρούσα,
σαν αδελφή του αυγερινού

Μαρίνα πράσινο μου αστέρι
Μαρίνα φως του αυγερινού
Μαρίνα μου άγριο περιστέρι
και κρίνο του καλοκαιριού

Ο. Ελύτης- Η πορτοκαλένια

Τόσο πολύ τη μέθυσε ο χυμός του ήλιου
Που έγειρε το κεφάλι της και δέχτηκε να γίνει
Σιγά-σιγά : η μικρή Πορτοκαλένια !

Έτσι καθώς γλαυκόλαμψαν οι εφτά ουρανοί
Έτσι καθώς αγγίξαν μια φωτιά τα κρύσταλλα
Έτσι καθώς αστράψανε χελιδονοουρές
Σάστισαν πάνω οι άγγελοι και κάτω οι κοπελιές
Σάστισαν πάνω οι πελαργοί και κάτω τα παγόνια
Κι όλα μαζί συνάχτηκαν κι όλα μαζί την είδαν
Κι όλα μαζί τη φώναξαν : Πορτοκαλένια !

Μεθάει το κλήμα κι ο σκορπιός μεθάει ο κόσμος όλος
Όμως της μέρας η κεντιά τον πόνο δεν αφήνει
Τη λέει ο νάνος ερωδιός μέσα στα σκουληκιάκια
Τη λέει ο χτύπος του νερού μέσ' στις χρυσοστιγμές
Τη λέει κι η δρόσο στου καλού βοριά το απανωχείλι :

Σήκω μικρή μικρή μικρή Πορτοκαλένια !
Όπως σε ξέρει το φιλί κανένας δεν σε ξέρει
Μήτε σε ξέρει ο γελαστός Θεός
Που με το χέρι του ανοιχτό στη φλογερή αντηλιά
Γυμνή σε δείχνει στους τριανταδυό του ανέμους !

Δ. Σολωμός - Η Ξανθούλα

Την είδα την Ξανθούλα,
την είδα `ψες αργά
που εμπήκε στη βαρκούλα
να πάει στην Ξενιτιά.

Εφούσκωνε τ' αέρι
λευκότατα πανιά
ωσάν το περιστέρι
που απλώνει τα φτερά.

Εστέκονταν οι φίλοι
με λύπη με χαρά
κι αυτή με το μαντίλι
τους αποχαιρετά.

Και το χαιρετισμό της
εστάθηκα να ειδώ,
ως που η πολλή μακρότης
μου το `κρυψε κι αυτό.

Σ' ολίγο, σ' ολιγάκι
δεν ήξερα να πω
αν έβλεπα πανάκι
ή του πελάγου αφρά.

Και αφού πανί, μαντίλι
εχάθη στο νερό
εδάκρυσαν οι φίλοι
εδάκρυσαν κι εγώ.

Δεν κλαίγω για τη βαρκούλα
δεν κλαίγω τα πανιά
μόν' κλαίγω την Ξανθούλα
που πάει στην Ξενιτιά.

Δεν κλαίγω τη βαρκούλα
με τα λευκά πανιά
μόν' κλαίγω την Ξανθούλα
με τα Ξανθά μαλλιά.

Ζ. Πρεβέρ - Η ωραία εποχή

Νηστική χαμένη παγωμένη
Ολομόναχη άφραγκη
Μια κοπέλα δεκάξι χρόνων
Ακίνητη όρθια
Πλατεία Ομοιοίας
Μεσημέρι Δεκαπενταύγουστου.

Φύλλο εργασίας 5 - Ομάδα 1 και 2

Ας προσπαθήσουμε να βρούμε τις ομοιοκαταληξίες που λείπουν από το παρακάτω απόσπασμα του *Ερωτόκριτου*:

(Ο *Ερωτόκριτος* ερωτευμένος με την *Αρετούσα* πηγαίνει στο κυνήγι για να την ξεχάσει αλλά μάταια)

και κάθε αυγή και κάθε αργά στ' άλογο καβαλάρης
και με γεράκια και σκυλιά, σαν ήτο
επήγαινε ξετρέχοντας κυνήγι να του λάχη
κ' ήπασκε όσο το μπορεί να βγη από τέτοια μάχη·
ήβανε χίλιους λογισμούς να φύγει απ' το παλάτι,
μα 'σφαλε· δεν τον άφηγε καημός που τον εκράτει.
Ουδέ γεράκια, ουδέ σκυλιά, ουδ' άλογα εμπορούσαν
τον πόθο ν' αλαφρώσουσι που 'χε στην
μα πάντα ο νους κ' η θύμησις ήτονε μετά κείνη·
λίγο νερό ποτέ φωτιά μεγάλη δεν
μάλλιος την ξάφτει και κεντά, και βράζει και πληθαίνει
κι είδαμε την αναλαμπή όντε νερό τη γραίνει.
Έτσι κι αυτός ότι έκαμε την παίδα ν' αλαφρώνει,
και να 'βρει αέρα και δροσά, πλιά ανάφτει το 120

[...] Όπου είχε δει όμορφο δεντρό, με τ' άνθη στολισμένο: 125

«Είν' τσ' Αρετούσας το κορμί, τ' ομορφοκαμωμένο»·
όπου 'χε δει τα λούλουδα τα κοκκινοβαμμένα,
ήλεγε: «"Έτσι τα χείλη τση, και τση Κεράς μου".

Όντεν εγρίκα του αηδονιού, πώς κιλαδώντας κλαίγει,
του εφάινετο πως τον πονεί και μοιρολόγι 130

[..] Τ' άλογο δεν τον ωφελά, γεράκι δεν του αρέσει, 133
γιατ' είχε η δόλια του καρδιά τη σαϊτιά στη μέση.

[...] τ' άλογον απαρνήθηκε, και τα γεράκια αφήνει, 137
γιατί δεν του γιατρεύουσι τσ' αγάπης την

Και μόνος κι ολομόναχος εβάλθη να περάσει,
και να μη δει ξεφάντωσιν, ώστε που να

Φύλλο εργασίας 5 - Ομάδα 3

Ας προσπαθήσουμε να βρούμε τις ομοιοκαταληξίες που λείπουν από το παρακάτω απόσπασμα του *Ερωτόκριτου*:

(Ο ποιητής μας περιγράφει την *Αρετούσα*)

Ἦρχισε κ' εμεγάλωνε το δροσερό κλωνάρι,

κ' επλήθαινε στην ομορφιά, στη γνώση, και στη

εγίνηκε της ηλικιάς παντόθες εγροικήθη

πως για να το 'χου θάμασμα στον κόσμον

και τ' όνομά τση το γλυκύ το λέγαν Αρετούσα, 61

οι ομορφιές τση ήσαν πολλές, τα κάλλη τση ήσα

Χαριτωμένο θηλυκό τως το' καμεν η φύση,

Κι ίσα τση δεν ευρίσκετο σ' Ανατολή και

Όλες τσι χάρες κι αρετές ήτονε στολισμένη, 65

ευγενική και τακτική, πολλά

Φύλλο εργασίας 5 - Ομάδα 4 και 5

Ας προσπαθήσουμε να βρούμε τις ομοιοκαταληξίες που λείπουν από τα παρακάτω τετράστιχα του Ελύτη:

Τα Ρω του Έρωτα

1. Αρχή του κόσμου πράσινη
 κι αγάπη μου θαλασσινή
Την κλωστή σου λίγο λίγο
 τραγουδώ και

2. Διαβάζω μέσα στο νερό
 το άλφα το βήτα και το
Τα δυο γυμνά σου πόδια
 τους κήπους με τα ρόδια

3. Σ' έκανα πουκάμισό μου
 σε φορώ και
- Με το σώμα το μισό μου
 στο δικό σου που κρατάω

4. Σου 'χτισα μια Σαντορίνη
 με καμάρες και πορτιά
Να γυρνάς σαν το λυθρίνι
 μες στη δροσερή

5. Θα κλείσω μια θα κλείσω δυο
 την απαλάμη των χαδιώ
Θα κλείσω δυο θα κλείσω τρεις
 την Τύχη κι άμε να τη

11. Σ' ένα λιμανάκι μωβ
 ξύπνησα τα χαράματα
Όχι να μη γίνω
- μήτε να μάθω γράμματα

20. Ένα κύμα μέσα σ' όλα
έγια λέσα έγια μόλα
Πήρε τα κρυφά μας λόγια
να τα κάνει

28. Να 'χα μια γομολάστιχα
να πιάνει στα Γραμμένα
Να σβήσω τα τετράστιχα
και να κρατήσω

Ατομική εργασία 2

Ας κάνουμε ένα δελτίο ταυτότητας στο ωραίο ποίημα του Κ. Καρυωτάκη:

Τελευταίο ταξίδι

Καλό ταξίδι, αλαργινό καράβι μου, στου απείρου
και στις νυχτός την αγκαλιά, με τα χρυσά σου φώτα!
Να 'μουν στην πλώρη σου ήθελα, για να κοιτάζω γύρου
σε λιτανεία να περνούν τα ονείρατα τα πρώτα.

Η τρικυμία στο πέλαγος και στη ζωή να παύει,
μακριά μαζί σου φεύγοντας πέτρα να ρίχνω πίσω,
να μου λικνίζεις την αιώνια θλίψη μου, καράβι,
δίχως να ξέρω πού με πας και δίχως να γυρίσω!

Μοντέρνο:

Παραδοσιακό:

Στροφές:

Αριθμός στίχων σε κάθε στροφή:

Ομοιοκαταληξία:

Ατομική εργασία 3

Ας γράψουμε ένα μικρό κείμενο για το ποίημα που έχουμε επιλέξει να απαγγείλουμε: τι μας αρέσει σε αυτό, ποιο σημείο του ποιήματος μας δυσκόλεψε ή δεν το καταλάβαμε, ποια σχήματα λόγου χρησιμοποιεί και ό,τι άλλο θέλουμε.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Το μέτρο

Ας προσέξουμε πώς δημιουργείται ρυθμός ανάλογα με τη θέση των τόνων στο στίχο.

Βάψτε με κόκκινο τις συλλαβές που τονίζονται στην πρώτη στροφή των δύο ποιημάτων. Τι μπορούμε να παρατηρήσουμε;

Το καλοκαίρι (του Γ. Βιζυηνού)

Ήλθες, ήλθες, καλοκαίρι,
κι ο Θεός πολλά
με το άγιο του το χέρι
σκόρπισε καλά.

Στις μυρτιές κρυμμέν' αηδόνια
ψάλλουν λιγυρά,
και πετούν τα χελιδόνια
μ' ελαφρά πτερά.

Τα μελίσσια με φροντίδες
δω κι εκεί πετούν
και με χάρη οι χρυσαλλίδες
τ' άνθη χαιρετούν.

Εις τους κάμπους πρασινίζουν
χόρτα δροσερά,

Το καλοκαίρι (του Κ. Παλαμά)

Ο κόσμος λάμπει
σαν ένα αστέρι,
βουνά και κάμποι,
δένδρα, νερά,
γιορτάζουν πάλι,
καθώς προβάλει
το καλοκαίρι.
Θεού χαρά!

Φωνούλες γέλια
φέρνει τ' αγέρι
μέσ' απ' τ' αμπέλια
τα καρπερά.
Παιδιά αγγελούδια
ψέλλουν τραγούδια
στο καλοκαίρι.
Θεού χαρά!

εις τους λόφους ψιθυρίζουν

τα γοργά νερά.

Εύμορφ' άνθη στους αέρες

χύνουν μυρωδιά

κι ανθοδέσμες στις μητέρες

φέρουν τα παιδιά

Την ώρα τούτη

σκορπά ένα χέρι

χάδια και πλούτη,

κι η γη φορή,

σαν μια πορφύρα.

Ζωής πλημμύρα

το καλοκαίρι.

Θεού χαρά!

Η φύσις πέρα

ω νέαι και γέροι,

σα μια μητέρα

μας καρτερᾷ.

Η φύσις όλη

σαν περιβόλι

το καλοκαίρι.

Θεού χαρά!

**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ**
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

**ΕΣΠΑ
2007-2013**
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

--	--	--	--	--	--

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

—

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Αν και το αρχικό σενάριο προέβλεπε χρήση του εργαστηρίου της πληροφορικής, αυτό δεν κατέστη δυνατό τις μέρες που εφαρμοζόταν το σενάριο. Δεν λειτούργησε, επίσης, το Wiki, καθώς κρίθηκε ότι ο χρόνος εξοικείωσης των μαθητών του συγκεκριμένου τμήματος με το μέσο θα ήταν δυσανάλογα μεγάλος σε σχέση με τις ώρες του σεναρίου.

Χρειάστηκε μία ώρα και μισή παραπάνω για τις δραστηριότητες του σεναρίου, παρόλο που είχαν αφαιρεθεί κάποιες δραστηριότητες του αρχικού συνταγμένου σεναρίου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

—

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Από το βιβλίο του Ι.Ν. Κυριαζή, *100 μύθοι του Αισώπου*, Αθήνα 2013

Το κοράκι και η αλεπού

Κομμάτι κρέας κρέμονταν σε κορακιού το στόμα

που μια αλεπού το ζήλεψε κοιτώντας το απ' το χώμα.

Τον κόρακα κολάκεψε για τη μεγαλοσύνη·

και βασιλέας των πουλιών μπορούσε, είπε, να γίνει

αρκεί να είχε και φωνή καλή να τραγουδήσει.

Κι ο κόρακας την αλεπού δοκίμασε να πείσει.

Κι όπως αφήνει ο καπερός ο κρέας του, να κράξει,

τα καταφέρνει η πονηρή τη λιχουδιά ν' αρπάξει.

Και πριν να φάει τη λεία της, του είπε την αλήθεια

που από βόλι πιότερο του πλήγωσε τα στήθια:

«Όλα θα τα 'χες κόρακα, τίποτε να ζηλεύεις,

αν αποκτούσες και μυαλό· γι' αυτό δε βασιλεύεις».